

МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА СЕРВІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

Наявність асиметрій та диспропорцій як регіонального, так і галузевого розвитку сільських територій, специфічний характер управління та адміністрування, відсутність системно-синергетичного підходу та практики публічного управління, що забезпечує зворотній зв'язок влади та населення і в той же час бюджетоформуючий характер становлення є аспектом постійного контролю та моніторингу систем всіх рівнів.

Аналіз теоретико-методологічних засад та існуючого стану розвитку сільських територій є предметом як загальнодержавного регулювання, регламентоване нормативно-правовими актами (Конституція України, Земельний Кодекс України, Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про фермерське господарство», «Про особисте селянське господарство» та ін.), об'єктом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених (Christian D.L., Follett M. P., Gilman R. Paraguassú, L.A.A., Андрійчук В.Г., Бородіна О.М., Геєць В. М., Зіновчук В.В., Кулініч П.Ф., Лупенко Ю.О., Молдаван Л.В., Осташко Т.О., Попова О.Л., Прокопа І.В., Шубравська О.В., Юрчишин В.В.), які відмічають соціально-екологічну роль земельних ресурсів як суспільно утворюючого чинника країни та наголошують на пріоритетності соціально-екологічних трансформацій з метою формування суспільства майбутнього. Водночас, недостатньо розробленими залишаються механізми забезпечення вказаних пріоритетів в практиці життєдіяльності та господарювання, що визначило актуальність дослідження.

Ключові позиції в управлінні та забезпеченні багатофункціональності розвитку сільських територій належать вирішенню питань власності на засоби виробництва, організація природодоцільної життєдіяльності (органічне виробництво та пермакультурний дизайн, безвідходна життєдіяльність та використання відновлюваних джерел енергії, біоадекватні підходи в освіті та вихованні – ноосферна освіта). Запровадження принципу розумної достатності, здорового способу життя, забезпеченості та саморозвитку на тлі духовного та культурного росту населення територій є основою (табл.). при цьому відмічається, що мінімальною є ділянка розміром 1 га, яка спроможна сформувати засади продовольчої та економічної безпеки родини [1–3].

Таблиця 1

Характеристика моделей суспільно-економічних формаций на сільських територіях

Ознака	Види
Форми власності на засоби виробництва	приватна, колективна
Механізм прийняття управлінських рішень	одноосібно, більшістю голосів, одноголосно
Виробництво	спільне, індивідуальне
Розподіл доходів	порівну всім учасникам, за потребами учасників, пропорційно до трудової участі
Цільова функція господарювання	продовольча безпека, економічна незалежність, екологізація життєдіяльності та господарювання, формування нового світогляду, становлення суспільства майбутнього, відродження національної історико-культурної спадщини, гармонійний розвиток особистості на тлі природодоцільної діяльності, гармонізація відносин «Людина–Природа»
Пріоритетні задачі функціонування	задоволення потреб життєдіяльності людей 1–2 ступеня спорідненості, стратегічний розвиток суспільства

Критеріями ефективності таких змін є наявність та доступність чистих води, повітря, земельних ресурсів, підвищення рівня соціально-економічного розвитку сільських територій, рівня та якості життя населення. Відсутність реальних механізмів реалізації програм розвитку села спонукали до законотворчої ініціативи ВГО «Народний рух захисту Землі», підтриманий ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН, що стало основою концепції та законопроекту «Родова садиба», головною ідеєю якої є «надати законодавче право кожному громадянину України, при бажанні, отримати 1 га землі для облаштування Родової садиби,

безоплатно, в постійне (або довічне) користування, без права продажу, з правом передачі лише в спадок» (проект Закону України) –[3–4].

Існуючі моделі розвитку сільських територій в Україні та ЄС свідчать про єдність інтересів сів органів влади та підприємницьких структур, наявну активну позицію населення щодо впровадження інновацій та стимулювання демографічних процесів через практику державно-приватного партнерства, диверсифікацію діяльності підприємницьких структур на сільських територіях, в тому числі за рахунок розширення спектра сервісного обслуговування, ремісництва та розвитку підсобних господарств. Поліпшення житлових умов населення, інфраструктурного забезпечення, в тому числі створення сучасної системи інженерного та транспортного обслуговування формується в поселеннях родових помість через механізм обслуговуючої кооперації, споживчі товариства, артіль тощо, де основним ініціатором та реалізатором змін виступає Людина, яка взяла відповідальність за своє життя та територію, на яких вона живе. Середній вік поселенців становить 35 років. Вони переважно мають вищий рівень освіти, народжують 2-3 дітей, мають досвід дистанційної роботи та культурного дозвілля, організують виставки, ярмарки та фестивалі, пропагують здоровий спосіб життя серед місцевого населення, проводять лекції та семінари по біологічному землеробству та ремеслам. В Україні налічується близько 100 поселень організованих на основі ідеї «Родова садиба» (для порівняння в 2001 р. – було одне, в 2007 р. – десять).

Тенденція до переселення молоді з великих міст в сільську місцевість є характерною для всіх країн світу. Наразі в світі налічується понад 4,5 тисячі альтернативних поселень, що переслідують світоглядну тематику, організують просвітницькі та творчі центри, продукують інноваційні технології та вироби. Зокрема, такими є поселення Фінхорн в Шотландії, Тамера в Португалії, Федерація Даманхур в Італії, Ауровіль в Індії, Нібмін в Австралії, Gaia Asociación в Аргентині, Huehuesoyotl, в Мексиці; Crystal Waters в Австралії, Cochabamba в Болівії, Vagus в Бразилії, Ферма в США, Ковчег в РФ та інші [5–7]. Вони підтримують ся на рівні ЮНЕСКО та урядами країн, в яких знаходяться, формують проекти міського відродження та освітні центри, реєструють підприємницькі структури та наукові заклади. Практика екологічного відродження позитивного соціально-економічного розвитку та сервісного обслуговування підприємницьких структур на сільських територіях знайшла своє продовження в практиці Родових поселень України, що схвалено на рівні Кабінету Міністрів України, Національною академією аграрних наук України, обласними, районними та сільськими радами та адміністраціями різних рівнів [4, 6–7].

Наслідком реалізації концепції «Родова садиба» є модернізація сільського господарства, підприємницьких та, зокрема, сервісних структур на сільських територіях; депресивний характер розвитку трансформується в інноваційно-соціоорієнтований; акцентом та головним чинником зростання виступає механізм функціонування локальної економіки, в тому числі за рахунок переважного використання ресурсів, що знаходяться на території (природних, людських тощо). Рушійною силою позитивних змін виступає біологічне, культурне та господарське різноманіття території, що враховує місцеві потреби.

Список літератури:

1. Теорія, політика і практика сільського розвитку / За аг. ред. О.М. Бородіної, І.В. Прокопи, НАН України; Ін-т економ. та прогнозів. – К.: 2010. – 376 с.
2. Булавка О. Г. Теоретико-методичні та організаційні основи розвитку сільських територій / О. Г. Булавка // Економіка АПК. – 2016. – № 6. – С. 104–110.
3. Батуріна Г.М. «Родова садиба» – один з напрямів сталого розвитку сільських територій / Г.М.Батуріна // Агроінком. – 2013. – № 4-6. – С. 102-109.
4. Plotnikova M. Innovative character of rural territories social potential realization / M. Plotnikova // Management Theory And Studies For Rural Business And Infrastructure Development. – 2014. – №36. – №4. – P. 956–958.
5. Christian D. L. Creating a Life Together: Practical Tools to Grow Ecovillages and Intentional Communities / D. L. Christian. – Paperback: New Society Publishers, 2003. – 273 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://archive.org/details/ls/fa_Creating_a_Life_Together-Practical_Tools_to_Grow_Ecovillages_and_Intentional_Com
6. Gilman R. The Eco-village Challenge. The challenge of developing a community living in balanced harmony - with itself as well as nature - is tough, but attainable / R. Gilman // Context Institute. Catalyzing a graceful transition to the Planetary Era. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.context.org/iclib/ic29/gilman1/>

7. GEN (Global Ecovillage Network). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gen.ecovillage.org>
6. Малік М.Й. Концептуальні засади розвитку сільських територій / М.Й. Малік, В.А. Пулім. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.baitas.lzuu.lt/mazyliis/julram/8/156/.pdf>
7. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: монографія / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 344 с.